

Internacionalizacija standardizacije zemljepisnih imen

V strokovnih krogih je standardizacija zemljepisnih imen na mednarodni ravni že sedaj neizogibna. Usmerjena je na doseganje maksimalne enotnosti pisane oblike vseh zemljepisnih imen na svetu kot tudi imen topografskih objektov na drugih vesoljskih telesih glede na nacionalno standardizacijo in mednarodne dogovore, morda le na podlagi mednarodnih dogovorov, in sicer vključno z izdelavo odgovarjajočih stikov med različnimi sistemi pisave.

Po odločitvi gospodarskega in socialnega sveta Organizacije Združenih narodov (OZN) je bila leta 1967 v Ženevi 1. konferenca OZN-ja o standardizaciji zemljepisnih imen. Naslednje konference so bile v rednih presledkih: 2. konferenca leta 1972 v Londonu, 3. konferenca leta 1977 v Atenah, 4. konferenca 1982 v Ženevi in 5. konferenca leta 1987 v Montrealu. Naslednjo konferenco, šesto po vrsti, pripravljajo v New Yorku v letu 1992.

Konference OZN-ja o standardizaciji zemljepisnih imen si prizadevajo za podporo nacionalnih in mednarodne standardizacije. Glavne naloge konferenc so:

- izdelava in sprejem osnovnih načel in metod za reševanje problemov standardizacije zemljepisnih imen na nacionalnem in mednarodni ravni
- koncentracija informacij o delu na področju standardizacije zemljepisnih imen kot tudi njihovo razširjanje med države članice OZN-ja
- izmenjava izkušenj na področju standardizacije zemljepisnih imen na nacionalni ravni
- znanstveno in tehnično nudenje pomoči deželam v razvoju na področju nacionalne standardizacije zemljepisnih imen.

Konference OZN-ja o standardizaciji zemljepisnih imen kot tudi njene nižje organizacijske strukture delajo po tehle načelih:

- dogovori o neproceduralnih vprašanjih naj bodo doseženi s konsenzom in ne z glasovanjem,
- resolucije konferenc in odločitve nižjih organizacijskih struktur imajo status priporočil,
- vprašanja, ki posegajo v nacionalno suverenost, niso predmet obravnave,
- subjekti omenjenih aktivnosti naj upoštevajo določila OZN-ja in naslednja določila:
 - standardizacija zemljepisnih imen naj bo oblikovana glede na rezultate znanosti glede jezikovnih zakonitosti in tehničnih sredstev za tvorbo toponimskih podatkov,
 - mednarodna standardizacija naj izhaja iz nacionalne standardizacije.

Za izpolnitev nalog standardizacije zemljepisnih imen v času med konferencami je bila kot posvetovalni kolegij ustanovljena skupina strokovnjakov OZN-ja za zemljepisna imena – United Nations Group of Experts of Geographical Names, skrajšano UNGEGN (v nadaljnjem besedilu le skupina strokovnjakov). Skupina

strokovnjakov se sestaja na posvetih v 1- do 2- letnih presledkih. Naslednji posvet skupine strokovnjakov, šestnajsti po vrsti, je načrtovan za leto 1992 v New Yorku, sočasno s programom 6. konference. Prejšnji posveti so bili: 13. posvet leta 1987 v Montrealu, 14. posvet leta 1989 v Ženevi in 15. posvet leta 1991 v Ženevi. Skupina strokovnjakov je prevzela naslednje naloge:

- podporo skupnemu delu med deželami na področju standardizacije zemljepisnih imen
- koordinacijo naporov dežel pri standardizaciji zemljepisnih imen
- izpeljavo eventualnih nalog, ki so v zvezi z rednimi mednarodnimi konferencami o standardizaciji zemljepisnih imen
- zagotovitev kontinuitete aktivnosti med konferencami
- nudenje pomoči pri uporabi sprejetih resolucij konferenc
- ustanovitev regionalnih jezikovno-zemljepisnih skupin (nadalje regionalnih skupin) kot racionalno podlago za pospeševanje dela na nacionalni ravni
- koordinacijo aktivnosti regionalnih skupin
- strokovno komunikacijo z drugimi mednarodnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z dano problematiko
- spodbujanje jezikovno-zemljepisnih regionalnih skupin in dežel za povečanje njihovih aktivnosti v njihovem programu standardizacije; s tem ciljem formulirajo jezikovno-zemljepisne regionalne skupine svoje lastne delovne načrte in koordinirajo te z dejavnostmi skupine strokovnjakov
- podporo jezikovno-zemljepisnim skupinam, da se te po možnosti udeležijo regionalnih ali drugih kartografskih konferenc OZN-ja.

Skupino strokovnjakov podpirajo v njenih aktivnostih jezikovno-zemljepisne regionalne skupine, ki so konstituirane po načelih jezikovne in zemljepisne pripadnosti narodov in držav: osrednja Afrika, vzhodna Afrika, zahodna Afrika, arabska skupina, vzhodna Azija (razen Kitajske), jugovzhodna Azija in jugozahodni Pacifik, jugozahodna Azija (razen arabskih dežel), keltska skupina, Kitajska, nizozemska in nemška skupina, vzhodna, srednja in južna Evropa, Indija, Latinska Amerika, romanska in grška skupina, skandinavska skupina, Skupnost neodvisnih držav (bivša Sovjetska zveza), Združeno kraljestvo Velike Britanije, Kanada in Združene države Amerike.

Vsaka dežela se odloči sama, v kateri jezikovno-zemljepisni regionalni skupini želi sodelovati. Posamezna dežela se lahko odloči za hkratno članstvo v več regionalnih skupinah, če se ji zdi to primerno. Vsaka regionalna skupina, ki sestoji iz več kot ene suverene države, si izbere deželo oz. strokovnjaka v vlogi predstavnika celotne regionalne skupine za posvete v času med zasedanji konferenc. Naloga regionalne skupine je interna skupinska podpora aktivnosti na področju standardizacije zemljepisnih imen z vsemi primernimi sredstvi, ki opozorijo posamezne vlade dežel regionalnih skupin na delo skupine strokovnjakov in na njihovo možno pomoč. Njihova naloga je tudi informiranje OZN-ja o posebnih problemih v lastni regionalni skupini. Za dogovor o tehničnih in proceduralnih vprašanjih organizirajo regionalna posvetovanja.

V okviru konferenc OZN-ja o standardizaciji zemljepisnih imen v okviru skupine strokovnjakov OZN-ja za zemljepisna imena in v okviru jezikovno-zemljepisne

regionalne skupine se tega dela udeležujejo skupno pretežno kartografi, jezikoslovci in geografi, pa tudi drugi zainteresirani strokovnjaki. Člani regionalne skupine vzhodne, srednje in južne Evrope so Poljska, Češka in Slovaška, Bolgarija, Jugoslavija, Albanija, Grčija, Ciper in Turčija. Udeležba zastopnikov dežel te regionalne skupine na strokovnih zborovanjih je bila dozdaj zelo različna. Med aktivne dežele lahko uvrstimo Poljsko, Češko in Slovaško, Madžarsko in Bolgarijo. Funkcijo predstavnika te regionalne skupine je imela v letih 1977-1982 Poljska in v letih 1982-1987 Bolgarija. Ta funkcija pripada za leta 1987-1992 Češki in Slovaški. V okviru koordinacije aktivnosti znotraj Češke in Slovaške med Slovaškim uradom za geodezijo in kartografijo (SUGK) in Češkim uradom za geodezijo in kartografijo je bila funkcija gostitelja za Češko in Slovaško za področje te dejavnosti za leta 1987-1992 zaupana SUGK-ju.

Zadnji dve zborovanji te regionalne skupine sta bili: (deveto zborovanje v letu 1989) v Bratislavi in (deseto zborovanje v letu 1991) v Pragi. Na 11. zborovanju v Bratislavi 1992 naj bi razpravljali o problematiki predaje gostitelja eni od drugih dežel te regionalne skupine za naslednje 5-letno obdobje. Istočasno je predvideno, da se bosta v delo regionalne skupine vključili tudi Slovenija in Hrvaška, ki ju bodo zastopali njihni osrednji organi za geodezijo in kartografijo. Podobno je tudi v primeru večine dežel članic te regionalne skupine, kjer so ravno ti organi državne uprave, dopolnjeni z jezikoslovci, tudi geografi, predstavniki dežele pri aktivnostih mednarodne standardizacije zemljepisnih imen na vseh treh hierarhičnih ravneh v okviru OZN-ja.

Delo pri mednarodni standardizaciji zemljepisnih imen je na vseh treh hierarhičnih ravneh polno sprememb. V bistvu izhaja iz že omenjenih glavnih nalog. Na tem omejenem prostoru ni možno podrobno opisati vseh dejavnosti, kratek opis posvetovalnih tem pa lahko približa bralcu prave dejavnosti mednarodne standardizacije:

- nacionalni program standardizacije: zajem zemljepisnih imen na terenu, standardizacija endonimov (v danem jeziku uporabljana imena za zemljepisne objekte, ki ležijo v notranjosti prostora, v katerem ima dan jezik uraden položaj), standardizacija eksonimov (v danem jeziku uporabljana imena za zemljepisne objekte, ki ležijo za mejo prostora, v katerem ima dan jezik uradni položaj in ki se v svoji obliki razlikujejo od endonimov teh zemljepisnih objektov), pravila toponimov, sistemi pisave (pravopis) zemljepisnih imen, pravila izgovorjave, konstituiranje nacionalnih zemljepisnih komisij za imena – avtoritet, standardizacija imen zemljepisnih objektov v notranjosti držav z več uradnimi jeziki in v prostoru z narodnostnimi manjšinami;
- tehnični programi: sestava toponimov in kazala zemljepisnih imen, terminologija standardizacije zemljepisnih imen, terminološki slovarji, uporaba avtomatizacije in računalniške tehnike pri tvorbi sestave toponimov, slovar zemljepisnih terminov (apelativa);
- mednarodni programi standardizacije: standardizacija imen zemljepisnih objektov, ki se razprostirajo čez območja dveh ali več držav, standardizacija imen zemljepisnih objektov, ki se razširjajo na območju brez državne suverenosti, sistemi pisav zemljepisnih imen in pravil izgovorjave, transkripcija zemljepisnih imen iz nelatinskih sistemov pisav v latinico,

transkripcija zemljepisnih imen iz latinice v nelatinske sisteme pisave, pisava imen iz jezikov, ki so brez pismenstva, toponimsko šolanje in praksa, mednarodno skupno delo.

Cilj mednarodne standardizacije zemljepisnih imen lahko kot dejavnost tudi omejimo. Cilj je določiti en sam način pisave imena vsakega zemljepisnega objekta na zemlji kot tudi imena vsakega topografskega objekta na drugih vesoljskih telesih, in sicer na podlagi nacionalne standardizacije ali na podlagi mednarodnih pogodb vključno z dosego enotnega načina transkripcije imen v različnih sistemih pisave.

Standardizacija zemljepisnih imen je koristen prispevek k razvoju družbe. Enotna uporaba standardiziranih oblik zemljepisnih imen ustvarja prihranke, preprečuje morebitne napake in nesporazume pri uporabnikih, zviša vzgojno, kulturno in družabno raven prebivalcev, izboljša informativno komunikacijo, prispeva k povečanju nacionalne predstavitve in poveča mednarodni prestiž.

Vira:

Fifth United Nations Conference on the Standardization of Geographical Names, 1987, Montreal. Report of the Conference, 1988, New York, United Nations, 96 S.

*Imrich Horňanský
Slovenský úrad geodézie a kartografie, Bratislava
(prevod: Lidija Vodopivec)*

Prispelo za objavo: 13.3.1992

Nekaj vidikov uporabe GPS opazovanj

1. UVOD

GPS tehnika je na številnih področjih iz dneva v dan bolj prisotna in krog uporabnikov GPS tehnologije je čedalje večji. Vendar je še daleč dan, ko bomo tudi naloge v geodeziji reševali s pomočjo GPS-ja. Za uspešno uporabo GPS-ja pa je treba vzpostaviti razmere, ki jih GPS zahteva. Upamo, da se z osamosvojitvijo Slovenije odpirajo slovenskim geodetom večje možnosti za mednarodno sodelovanje. V smislu vzpostavitve pogojev za optimalno izrabo GPS-ja je posebej pomembno mednarodno sodelovanje na področju temeljnih geodetskih mrež, kjer je GPS tehnika že prevzela vodilno vlogo.

Na Katedri za geodezijo pri FAGG smo lani začeli s sodelovanjem v mednarodnih geodinamičnih GPS projektih z namenom določitve čim večjega števila GPS točk na območju Republike Slovenije. Letos s sodelovanjem nadaljujemo in upamo, da bomo imeli do konca leta v Sloveniji približno 15 GPS točk, katerih položaj bo natančno znan v WGS-84 koordinatnem sistemu. Čim večje število GPS točk, enakomerno razporejenih po ozemlju republike, je potrebno predvsem za:

- dokončno sanacijo mreže I. reda, njeno pravilno orientacijo in povezavo s sosednjimi državami
- izboljšanje določitve ploskve geoida v Sloveniji (Čolić 1992)
- navezavo bodočih lokalnih GPS mrež.